

Rudolf Steiner

Zmeny žiaka tajného školenia v snovom živote

Predzvest'ou toho, že žiak tajného školenia už dosiahol, alebo onedlho dosiahne vývojový stupeň opisovaný v minulej kapitole, je zmena v jeho snovom živote. Prv boli jeho sny zmätené a chaotické. Teraz nadobúdajú pravidelný charakter. Ich obrazy sa stávajú dômyselne súvislé, také, aké sú predstavy v dennom živote. Možno v nich spoznať určitú zákonitosť, príčinu a účinok. Mení sa aj obsah. Kým prv sa objavovali ako ozveny denného života, premenené dojmy okolia alebo stavov vlastného tela, teraz sa vynárajú obrazy z dosiaľ nepoznaného sveta. Sprvu má snový život ešte takýto *celkový charakter*; sen sa líši od predstavy počas bdelosti tým, že podáva všetko, čo chce vyjadriť, symbolicky. Vnímavému pozorovateľovi to nemôže uniknúť. Sníva sa mu, že chytil nejaké škaredé zviera. Prebudí sa a zistí, že sa rukou dotýkal rohu prikrývky. Vnem sa teda nevyjadruje nezahalené, ale vždy pomocou symbolu. Alebo sa mu prisní, že ho prenasledujú, uteká a celý udychčaný pociťuje úžasný strach. Potom sa po prebudení ukáže, že kým spal, mal zrýchlený tep srdca. Sýte jedlá spôsobujú v snoch úzkosť. To, čo sa deje okolo spiaceho, sa v snoch zrkadlí tiež v symboloch. Odbíjajú hodiny: to môže vzbudiť predstavu pochodujúceho vojska, sprevádzaného bubnovaním. Prevrhnutá stolička môže dať podnet k celej dráme, v ktorej sa zvuk pádu stáva výstrelom a pod. Takýto symbolický charakter má aj bežný sen u človeka, u ktorého sa začína vyvíjať éterické telo. Sen však prestáva zrkadliť len skutočnosti fyzického okolia alebo fyzického tela. Tak ako nadobúdajú sny pravidelnosť, začínajú do nich vnikať obrazy, ktoré sú pre denné vedomie neprístupné. Nemyslíme si však, že to, čo mystik prežíva ako sny, sa mu už priamo stáva základom smärodaných informácií o vyššom svete. Na takéto zážitky sa musíme dívať ako na prvé *znamenia* vyššieho vývoja. Onedlho sa ukáže skutočnosť, že obrazy snívajúceho žiaka sa nedajú len prezerat' v jasnej myšli, ale ich môže sám usmerňovať a prezerat', podobne ako predstavy v bdelom vedomí. Čoraz viac sa stiera rozdiel medzi snovým vedomím a bdelým vedomím. Snívajúci človek je v skutočnosti bdely a aj keď sníva, cíti sa pánom, vodcom svojich obrazných predstáv.

Počas sna sa človek naozaj nachádza v odlišnom svete, než je svet fyzických zmyslov. So svojimi nevyvinutými duchovnými orgánmi si však dokáže tvoriť o tomto svete len kusé predstavy. Tento odlišný svet sa mu zjavuje ako svet zmyslov pre bytosť bez očí; alebo s nedostatočne vyvinutými očami. Preto môže v tomto svete človek vidieť iba napodobeniny a zrkadlové obrazy bežného života. Zjavujú sa mu vo sne, pretože jeho duša zakresľuje svoje denné vnemy vo

forme obrazov do látky, z ktorej pozostáva druhý svet. Treba si uvedomiť, že vo vedomí človeka sa neodráža len bežný denný život, ale aj druhý život - a ten trávi človek v spomínanom odlišnom svete. Všetko, o čom myslí a čo vníma, sa tam zobrazuje v podobe stôp. Uvidí ich až vtedy, keď si vyvinie lotosové kvety. Niektoré schopnosti lotosových kvetov však jestvujú u ľudí odjakživa. Pri dennom vedomí sú prežívané dojmy príliš slabé a nedajú sa vnímať. Z podobnej príčiny nevidíme cez deň hviezdy. Na oblohe prežiarenej slnkom sa strácajú v jeho svite. Podobne sa strácajú aj slabé duchovné dojmy pod vplyvom silných dojmov fyzických zmyslov. Keď sa v spánku uzavru brány vonkajších zmyslov, rozžiaria sa aj tieto jemné dojmy. Potom vníma snívajúci človek skúsenosti z iného sveta. Povedali sme však, že zo začiatku sa tieto skúsenosti podobajú na predstavy, viazané na fyzické zmysly, ktoré sa vryli do duchovného sveta. Až vyvinuté lotosové kvety umožnia zaznamenať javy, ktoré nepatria do fyzického sveta. Potom vzniká cez vyspelé éterické telo plné poznanie záznamov pochádzajúcich z iného sveta. Takto sa človek spojí s úplne novým svetom. Od človeka - vedeného pokynmi tajného školenia - sa požaduje splnenie dvoch podmienok:

1. Musí sa stať spôsobilým vnímať pozorovania získané vo sne a to tak dokonale ako v bdelom stave.
2. Keď to dosiahne, začne duchovne vnímať aj v bežnom bdelom stave. Jeho pozornosť voči duchovným dojmom bude usmerňovaná tak, aby sa nestrácali na pozadí fyzických dojmov, ale aby boli vždy *vedľa* seba a spolu.

Keď už žiak získal túto schopnosť, zjaví sa pred jeho duchovným zrakom časť z obrazu, ktorý sme opísali v predošlej kapitole. Dokáže vnímať, čo v duchovnom svete je príčinou fyzického sveta. Ale predovšetkým môže v duchovnom svete spoznať svoje vyššie ja. Jeho ďalšou úlohou je vrastať do svojho vyššieho ja, to znamená, skutočne v ňom vidieť svoju pravú bytosť a podľa toho sa správať. Získava čoraz viac dojem a živý cit, že jeho fyzické telo a to, čo prv nazýval svojím ja, je len nástrojom vyššieho ja. Jeho cit voči nižšiemu ja je taký, ako pocit človeka obmedzujúceho sa na zmyslový svet k používanému nástroju alebo dopravnému prostriedku. Ako nestotožňuje svoje ja s dopravným prostriedkom, ktorým sa vezie, i keď hovorí, „veziem sa“ namiesto „idem“, podobne má vyspelý človek, keď hovorí, „prechádzam týmito dverami“, vlastne predstavu „prenášam svoje telo cez prah“. Tieto pojmy musia byť preňho také samozrejmé, aby ani na chvíľku nestratil pevnú pôdu fyzického sveta zmyslov a aby nemal pocit, že je tomuto svetu odcudzený. Ak sa nemá stať rojkom, ani fantasmom, nesmie sa v mene vyššieho vedomia ochudobniť jeho život vo fyzickom

svete. Naopak, má sa obohatiť, ako sa obohatí ten, kto namiesto svojich nôh použije vlak.

Keď už žiak dospel k životu vo svojom vyššom ja, potom - ale už aj počas osvojovania si vyššieho vedomia - sa mu stáva zrejším, ako môže v lotosovom kvete v okolí srdca prebudiť duchovné vnímanie a viesť ho ďalej prúdmi, opísanými v minulej kapitole. Táto sila vnímania je prvkom akejsi vyššej hmotnosti, vychádzajúcej z tohto orgánu, ktorá prúdi v trblietavej kráse cez pohybujúce sa lotosové kvety, ale aj po iných dráhach rozvíjaného éterického tela. Odtiaľ vyžaruje do okolitého duchovného sveta a zviditeľňuje duchovný svet ako slnečné svetlo, ktoré umožňuje vidieť predmety, na ktoré dopadá.

Pochopiť podstatu vnímania tejto sily možno len cez jej samotné vyvinutie v srdcovom orgáne. Iba človek, ktorý je schopný cez svoje éterické telo osvetliť predmety, môže vnímať duchovný svet rovnako zreteľne ako veci a bytosti: Vidíme, že dokonale spoznať určitý objekt duchovného sveta možno len za predpokladu, ak naň človek zamieri duchovné svetlo. Vyššie ja, ktoré tento orgán splodilo, vôbec nezo- trváva vo fyzickom ľudskom tele, ale - ako sme už ukázali - mimo neho. Svetelný orgán v oblasti srdca je len tým miestom, kde ho človek zvonka zapáľuje. Keby bol tento svetelný orgán zapálený inde a nie na tomto mieste, potom by ním vytvorené duchovné vnemy vôbec nesúviseli s fyzickým svetom. Úlohou človeka je však všetko priviesť vyššie, všetko duchovné priviesť do styku s fyzickým svetom a nechať ho zapôsobiť na seba. Orgán v oblasti srdca je práve tým orgánom, pomocou ktorého si vytvára vyššie ja z nižšieho ja svoj nástroj a zároveň ho aj usmerňuje.

Citový zážitok vyvinutého človeka z vecí duchovného sveta je iný, než sú dojmy zmyslového človeka z fyzického sveta. On cíti, že sa nachádza v zmyslovom svete a vnímané predmety sú preňho „mimo“. Duchovne vyspelý človek sa však cíti zjednotený s duchovným objektom svojho vnímania, akoby bol „v ňom“. A naozaj, v duchovnom priestore prechádza z miesta na miesto. Preto sa aj nazýva v reči tajnej vedy „pútnikom“. Spočiatku nie je doma nikde. Ale keby to zostalo tak, nemohol by v duchovnej oblasti určiť žiadny predmet. Podobne ako sa vo fyzickom priestore určí predmet alebo poloha tak, že sa vychádza zo známeho bodu, musí sa to urobiť aj v druhom svete. I tam si treba niekde nájsť určité miesto, dobre ho preskúmať a duchovne si ho privlastniť. Na takomto mieste si treba založiť duchovný domov a všetko ostatné zameriavať k nemu. Veď aj človek žijúci vo fyzickom svete vidí všetko tak, ako to so sebou prinášajú predstavy jeho fyzickej domoviny. Berlínčan, úplne nechtiac, bude opisovať Londýn ináč ako obyvateľ Paríža. Avšak v duchovnom svete je to

predsa len ináč než vo fyzickom. Na tento svet prichádza bez vlastného pričinenia a už v mladosti v ňom prijal celý rad inštinktívnych predstáv, ktoré mu potom všetko ľubovoľne osvetľujú. Duchovný domov si však človek vytvára sám a to pri plnom vedomí. Preto o ňom súdi pri úplnom svetle slobody. Tomuto vytváraniu si vlastnej duchovnej vlasti sa v reči tajnej vedy hovorí: „postaviť si chatrč v púšti“.

Duchovné videnie na tomto stupni sa spočiatku vzťahuje na duchovné odrazy fyzického sveta, pokiaľ sa nachádzajú v tzv. astrálnom svete. V tomto svete sa nachádza všetko to, čo sa v podstate rovná ľudským pudom, pocitom, chtivosťou a náruživosťami. Lebo ku všetkým zmyslovým veciam v okolí človeka patria aj sily, ktoré sú s ľudskými príbuzné. Kryštál získava napr. svoj tvar pomocou síl, ktoré majú pred vyšším nazeraním vzhľad pudu, pôsobiaceho v človeku. Podobné sily vháňajú šťavy do rastlinných ciev, rozvíjajú kvety, otvárajú tobolky semien. Všetky tieto sily vyvinú pre duchovné vnímateľné orgány tvar i farby, tak ako majú pre fyzické oko predmety hmotného sveta svoj tvar a svoju farebnosť. Žiak na tomto stupni vývoja nevidí len kryštál; rastlinu, ale aj spomínané duchovné sily. A živočíšne i ľudské pudy nevidí iba cez fyzické životné prejavy ich nositeľov, ale i bezprostredne ako predmety, ako napr. vo fyzickom svete vidí stoly a stoličky. Celý svet inštinktov, pudov, žiadostí a náruživostí zvierat a alebo človeka sa stane astrálnym oblakom, aurou, v ktorej je bytosť zahalená.

Jasnovidec na tomto stupni vývoja ďalej vníma aj také veci, ktoré sa skoro, alebo úplne vymykajú zmyslovému ponímaniu. Môže si napríklad všimnúť astrálny rozdiel medzi miestnosťou, kde sa zdržiavajú ľudia prízemnej mentality, a medzi takou, kde sú vznešene zmýšľajúce osoby. Nemocnica nemá len inú fyzickú atmosféru než tanečná sála, ale aj duchovnú. Obchodné mesto má iné astrálne ovzdušie ako univerzitné mesto. Spočiatku bude vnímateľnosť takýchto vecí len slabo vyvinutá. Skôr sa bude podobať na pomer snového a bdelého vedomia u zmyslového človeka.

Najväčší výtvarný jasnovidec, ktorý dosiahol opisovaný stupeň videnia je, že sa mu ukazujú astrálne odrazy zvieracích a ľudských pudov: náruživosti a túžby. Láskyplný skutok má iný sprievodný astrálny zjav než skutok, vychádzajúci z nenávisťi. Nezmyselná chtivosť predstavuje astrálny odraz, ktorý má škaredý vzhľad. U povzneseného zmýšľania je tento odraz nádherný. Tieto protibrazy vidno počas ľudského fyzického života len slabo. Lebo ich intenzitu ovplyvňuje život vo fyzickom svete. Túžba po určitom predmete vytvára napr. odzrkadlenie i mimo toho, čím sa táto túžba javí v astrálnom svete. Ak je túžba po predmete uspokojená, alebo je to aspoň možné, bude jej odraz veľmi slabý. Celkom sa uplatní až po smrti človeka, keď musí duša ešte stále podľa svojej

povahy prechovávať žiadostivosť, ale nemôže ju ukojiť, lebo jej na to chýba objekt i fyzický orgán. Zmyslový človek bude i po svojej smrti cítiť napr. túžbu po chutných jedlách. Ale nebude si ju môcť ukojiť, pretože nemá zuby. Žiadosť spôsobí mimoriadne silný protiobraz, ktorý bude potom trápiť dušu. Tieto skúsenosti získava človek po svojej smrti pomocou protiobrazov nižšej duševnej prirodzenosti v ríši duše, najmä v oblasti túžob. Odzrkadlenia miznú, akonáhle sa duša očistila od všetkých túžob po fyzickom svete. Len potom postúpi duša do vyššej oblasti (do duchovného sveta). Aj keď sú vo fyzicky živom človeku tieto protiobrazy ešte slabé, jednako sú prítomné a sprevádzajú ho ako vlohy chtivosti, ako keď kométa za sebou vlečie chvost. Jasnovidec to uvidí, ak sa dostal na určitý vývojový stupeň. Pri takýchto a im podobných zážitkoch sa nachádza žiak na stupni, ktorý sme opísali. K ešte vyšším duchovným zážitkom na tomto stupni nemôže dospieť. Musí vystúpiť ešte vyššie.